

Till
Skolverket

Idéburna skolors riksförbunds yttrande angående Skolverkets förslag till föreskrifter och allmänna råd om systematiskt kvalitetsarbete i skolväsendet

Idéburna skolors riksförbund (ISR) organiserar icke vinstutdelande fristående skolor och arbetar för att stärka möjligheterna för olika idéburna pedagogiska alternativ att bedriva förskola/skola inom det svenska utbildningsväsendet. ISR verkar för att försvara friskolereformens mångfaldssyfte och för en deltagande målstyrning där skolorna själva kan styra över hur verksamheten ska organiseras för att nå de nationella målen. På så vis främjas en reell pedagogisk mångfald, vilket är en förutsättning för en verklig valfrihet för elever och föräldrar.

Med idéburna skolor avses den definition som tagits fram av utredningen Idéburna aktörer i välfärden, SOU 2019:56

Sammanfattning

ISR avstyrker Skolverkets förslag till föreskrifter och allmänna råd med syftet att förtydliga hur det systematiska kvalitetsarbetet ska genomföras. ISR menar att formuleringarna i skollagen 4e kap §§2-8 är tillräckligt föreskrivande.

Då det främsta motivet till de föreslagna förändringarna tycks vara att skapa en grund för att Skolinspektionen ska kunna vitesförelägga de huvudmän som uppvisar stora brister, anser ISR att det måste gå att hitta andra vägar att komma tillrätta med det fåtal skolor som det gäller än att föreskriva hur det systematiska kvalitetsarbetet ska gå till för samtliga huvudmän och skolenheter. Förslagen innebär en ytterligare juridifiering av frågor som i grunden är av pedagogisk och didaktisk karaktär. En konsekvens är en standardisering av det systematiska kvalitetsarbetet som i förlängningen riskerar att främja likformighet på bekostnad av variation och mångfald, vilket är en förutsättning för verklig valfrihet. Tvärtemot sitt syfte riskerar förslagen också att ha en menlig inverkan på de pedagogiska verksamheternas kvalitet.

ISR föreslår istället

- Att detaljerad styrning av hur det systematiska kvalitetsarbetet ska genomföras ska begränsas till skolor som uppvisar stora brister i måluppfyllelsen
- Att denna styrning ska ta sin utgångspunkt i dessa skolors specifika problem och förutsättningar
- Att styrningen inte ska omvandla frågor av pedagogisk och didaktisk art till juridiska frågor

Bakgrund och motiv för ISRs yttrande

Skolverkets förslag riskerar medföra att ytterligare resurser måste läggas på uppföljning av uppifrån beslutade aspekter inom skolväsendet. Det betyder att resurserna för uppföljning och utveckling av den pedagogiska verksamheten utifrån lokalt identifierade behov ytterligare kan komma att urholkas.

Självklart är det viktigt att varje skola planerar, följer upp och analyserar sin verksamhet i syfte att förbättra den, liksom att huvudmän med flera skolenheter gör motsvarande på huvudmannanivå. I detta arbete är såväl nationell statistik som lokalt framtagna underlag viktiga. Skolverkets förslag riskerar dock att flytta fokus från utbildningens kvalitet till kvalitetssäkringens kvalitet.

Kvalitetssäkringssystemet blir så att säga överordnat den pedagogiska kvaliteten.

Det systematiska kvalitetsarbetet leder inte med automatik till att de pedagogiska verksamheterna förbättras. En utgångspunkt för det systematiska kvalitetsarbetet måste därför vara att det är de problem som uppstår i undervisningen och i arbetet med eleverna som ska utgöra grund för skolornas förbättringsarbete. I kontrast till Skolverkets förslag förordar vi ett bottom up-perspektiv i det systematiska kvalitetsarbetet.

I Skolverkets förslag till föreskrifter hanteras kvalitetsfrågor utan hänsyn till att pedagogiska verksamheter är professionsdrivna. Pedagogiskt arbete pågår i konkreta situationer med specifika villkor och specifika elever. Det är ett komplicerat arbete som dagligen kräver otaliga bedömningar och överväganden. En förutsättning för undervisning av hög kvalitet är lärare, som kan anpassa undervisningen till den konkreta situationens krav och elevernas specifika behov. En sådan kan aldrig styras genom top-down implementerade rationella modeller, hur många aspekter som än följs upp och analyseras. Även om skolornas arbete och resultat självklart ska granskas och följas upp så måste detta balanseras mot skolprofessionernas handlingsutrymme och möjlighet att bedriva en verksamhet av hög kvalitet. ISR menar att de föreslagna föreskrifterna ytterligare förstärker den obalans som lägger alltför stor vikt vid att granska och följa upp – och alltför lite vikt vid att utveckla verksamheten. En konsekvens som Skolverket inte nämner är hur en sådan obalans kan riskera att styra verksamheterna på ett icke önskat sätt.

I Skolverkets förslag till föreskrifter och allmänna råd om systematiskt kvalitetsarbete hänvisas till det nationella kvalitetssystemet. Ett problem som återkommande lyfts från huvudmannaorganisationerna när det gäller det nationella kvalitetssystemet är att formulering av nationella mål och delmål vid sidan av de mål som redan finns formulerade i skollag och läroplaner riskerar att skapa oklarhet om vad som gäller. Skolverket (tvingas) balansera på slak lina för att formulera något som inte innebär något annat än vad som redan finns, samtidigt som det formuleras som om det vore något nytt. Resultatet blir inte ökad klarhet i systemet – snarare tvärtom. Istället för en byråkratisk konstruktion av mål, delmål och indikatorer hade det räckt att lyfta fram likvärdighet, undervisningens kvalitet och trygghet/arbetsro som områden som måste prioriteras i det systematiska kvalitetsarbetet. För detta krävs inga särskilda föreskrifter eftersom allt redan finns formulerat i existerande styrdokument.

Enligt förslaget ska det utfärdas allmänna råd som innebär att huvudmannen, rektorn, lärarna, förskollärarna och övrig berörd personal i det systematiska kvalitetsarbetet ska beakta de nationella målsättningarna, delmålen, indikatorerna och framgångsfaktorerna i det nationella kvalitetssystemet. Det är svårt att se hur detta ska bidra till att lösa specifika skolors konkreta problem. Framgångsfaktorerna är formulerade på en så allmän nivå att de saknar relevans på skolnivå. De beskriver aspekter av hur framgångsrika skolor arbetar på en aggregerad och ganska abstrakt nivå.

ISR konstaterar att en stor mängd information samlas in idag av huvudmän och skolor utan att komma till användning. Istället för att reglera *hur* det systematiska kvalitetsarbetet ska gå till så vore det önskvärt att allmänna råd, normerar vilken information som bör ingå i det systematiska kvalitetsarbetet för respektive skolform. Det skulle hjälpa skolorna att slippa samla in onödig information samtidigt som likvärdigheten i det systematiska kvalitetsarbetet skulle öka.

Skolverkets förslag till föreskrifter och allmänna råd kommer sannolikt att påverka skolornas arbete – dock inte nödvändigtvis i önskvärd riktning.

Det finns gott om forskning som visar hur granskade verksamheter anpassar sig för att klara granskningen istället för att fokusera viktiga problem. Detta borde beaktas och vägas emot Skolinspektionens behov av tydliga föreskrifter för att kunna utdöma viten.

För Idéburna skolors riksförbund

Håkan Wiclander, ordförande

Ingrid Carlgren, styrelseledamot

Epost: info@ideburenskola.se

Hemsida: www.ideburenskola.se